

Dyslexiebeleidsplan

2019-2020

INLEIDING	3
1.LEERLINGEN DIE AL OP DE BASISCHOOL ZIJN GETEST OP DYSLEXIE	6
1.1 Geldige dyslexieverklaring en geldig psychologisch onderzoeksverslag	6
2. SIGNALERING: DOSSIERANALYSE	6
3. DYSLEXIEONDERZOEK	6
3.1. Informatievoorziening	6
3.2 Afhandeling onderzoek	7
4. BEGELEIDING DYSLEXIE	7
4.1 Begeleiding van de leerling gedurende de bijlessen	7
4.2 Begeleiding van de leerling door de dyslexiecoach	7
4.3 Begeleiding van de docenten door de dyslexiecoaches	8
5. CONTACT MET DE OUDERS	8
5.1 De ouderavond	8
5.2 Evaluatie	9
5.3 De reguliere ouderavonden	9
6. BEGELEIDING IN DE KLAS IN DE ONDER- EN BOVENBOUW	9
6.1 De dyslexielijst (faciliteiten en verantwoordelijkheden)	10
6.2 Voorleesbeurten	10
6.3 Tijdig opgeven	10
6.4 Lettertype	10
6.5 Extra tijd	10
6.6 Spellingsfouten	11
6.7 Hulpmiddelen	11
7. VRIJSTELLINGEN	12
8. HET SCHOOL- EN EINDEXAMEN	12

8.1 Het Centraal Schriftelijk Eindexamen	12
8.2 Aanpassingen en hulpmiddelen bij het Centraal Examen	12
8.3 Voorwaarden die hierbij gesteld worden	12
8.4 Het schoolexamen	13
8.5 Aanpassingen en hulpmiddelen bij het schoolexamen	13
8.6 Rol van de dyslexiecoaches en dyslexiecoördinator	13
8.7 Rol van de examencommissie	13
8.8 Rol van de docenten	13
8.9 Rol van de ICT	14
9. VERANTWOORDELIJKHEDEN	15
9.1 Dyslexiecoördinator	15
9.2 Dyslexiecoach	15
9.3 Vakdocent/mentor	16
9.4 Leerling	17
9.5 ICT	17
9.6 Ouders	18
9.7 Het uitvoeren van taken rond dyslexie	19
10 BIJLAGEN	20
10.1 Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs	20
10.2 Artikel 55	20
10.3 Protocol bij aanvraag examenaanpassingen bij dyslexie	21
10.4 Dyslexiekaart	22
10.5 Belangenverenigingen	22
10.6 Overzicht dyslexiedeskundigen Paulus Mavo	22

INLEIDING

Doel en uitgangspunten van het dyslexiebeleid

De Paulus Mavo heeft een missie die onderverdeeld is in drie aandachtspunten:

1. Passend onderwijs voor iedere (LWOO) leerling
2. Organisatie van professionals
3. Veilig, sportief, vriendelijk en consequent schoolklimaat

Passend onderwijs voor iedere leerling:

Op de Paulus Mavo geven we onderwijs aan leerlingen, die door het hebben van leerachterstanden en een sociaal-emotionele problematiek, Leerwegondersteunend Onderwijs (LWOO) behoeven.

Bij de toelating worden er per leerling specifieke aandachtspunten geformuleerd. Deze vormen het uitgangspunt voor de begeleiding van de leerling. Om de leerling zo gericht mogelijk te kunnen volgen, wordt er gewerkt met een (door de Paulus Mavo ontwikkeld) leerlingvolgsysteem. Hierin worden de vorderingen van de leerlingen vastgelegd, waarbij het doel van de school is om leerlingen in staat te stellen:

- hun capaciteiten, mogelijkheden en talenten zo goed en zo volledig mogelijk te ontplooien
- hun studie af te sluiten met een diploma in een omgeving waar dat mogelijk gemaakt wordt
- hun persoonlijk welbevinden te stimuleren
- hun sociaal-emotionele ontwikkeling in positieve zin te bevorderen

Organisatie van professionals:

De Paulus Mavo is een school voor leerlingen met leerachterstanden, sociaal-emotionele problematiek en/of specifieke stoornissen zoals bijvoorbeeld dyslexie.

Daarom werken we met gekwalificeerde medewerkers, die in staat zijn om leerlingen te begeleiden op zowel cognitief als op sociaal-emotioneel gebied. Voor de begeleiding van deze leerlingen is het van groot belang, dat de Paulus Mavo een lerende organisatie is en blijft.

Om deze begeleiding op een professionele manier te kunnen geven, moet er sprake zijn van een multidisciplinaire organisatie. Op het gebied van dyslexie dient o.a. gedacht te worden aan intensief mentorschap, zorgcoördinatie, ondersteuning door de vakdocenten en coaching door de dyslexiecoach.

Zorgschool: persoonlijke begeleiding

De Paulus Mavo is een zorgschool. De (LWOO)leerlingen die worden toegelaten krijgen dan ook tijdens het onderwijstraject dat zij doorlopen extra ondersteuning. Daardoor willen we hen niet alleen in staat stellen een diploma te behalen, maar ook in de loop van hun verblijf op onze school uit te groeien tot zelfstandige jonge mensen, die de overgang naar de volwassenheid

aankunnen en zich een plaats in onze samenleving weten te verwerven. Van basisschool naar voortgezet onderwijs is een grote stap. Heel belangrijk is het daarom dat een nieuwe leerling zich snel “veilig, thuis en gekend” voelt bij ons. Ook de dyslexiebegeleiding richt zich hierop.

Op de Paulus Mavo voeren we een duidelijk beleid op het gebied van dyslexie. Dit houdt in dat er naar gestreefd wordt om dyslectische leerlingen zo vroeg mogelijk op te sporen en zo goed mogelijk te begeleiden tijdens hun hele schoolloopbaan tot en met hun eindexamen. Deze begeleiding heeft als doel dat de leerling leert omgaan met zijn¹ dyslexie, zodat hij een diploma kan halen op het niveau waarvoor hij de capaciteiten heeft en ook daarna kan functioneren in het vervolgonderwijs, een baan en de maatschappij.

Bij het centraal eindexamen worden aan dyslectische leerlingen dezelfde eisen gesteld als aan andere leerlingen. Wel hebben dyslectische leerlingen recht op extra tijd en er mogen soms bepaalde hulpmiddelen gebruikt worden. Daarom ligt de nadruk in de jaren voor het eindexamen (en zeker in de bovenbouw) op het leren omgaan met dyslexie en het gebruik van hulpmiddelen om op die manier aan de gestelde eisen te kunnen voldoen.

In december 2004 is het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs door het Ministerie van Onderwijs naar alle middelbare scholen opgestuurd (2013 herziene versie). In tegenstelling tot wat wel eens wordt gedacht, bevat het Protocol Dyslexie VO geen wettelijke regelingen en bepalingen, waaraan alle middelbare scholen verplicht zijn zich te houden. Daarentegen bevat het tal van aanbevelingen, aanwijzingen, richtlijnen en lesvoorbeelden op het gebied van signalering en begeleiding van dyslectische leerlingen. In het woord vooraf wordt gesteld:

“Doel van het Protocol is om scholen een werkwijze aan te bieden om te komen tot een eenduidige en effectieve begeleiding van leerlingen met dyslexie in het Voortgezet Onderwijs. Uitgangspunt van het Protocol is dat een goede afstemming moet plaats vinden tussen datgene wat de dyslectische leerling aan hulp 'vraagt' en de begeleiding die de school kan bieden.”

“Dyslexiebeleid is een middel om de volgende doelen te bereiken: Dyslectische leerlingen kunnen die opleiding volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn. Ze kunnen omgaan met hun dyslexie. Ze vergroten hun functionele lees- en schrijfvaardigheid, zo nodig met hulpmiddelen²“

¹ Overal waar 'hij'/'hem'/'zijn' staat, kan ook 'zij'/'haar' gelezen worden.

² Henneman, K., Kleijnen, R., & Smits, A., (2004). Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs : Deel 1 - Achtergronden, beleid en implementatie. 's Hertogenbosch: KPC Groep.

Er zijn wel wettelijke bepalingen voor dyslectici met betrekking tot het centraal eindexamen. Het Protocol Dyslexie VO en de aanpak van dyslexie, zoals die zich de laatste jaren op onze school heeft ontwikkeld, zijn als uitgangspunt genomen voor het samenstellen van een eigen Protocol Dyslexie voor de Paulus Mavo. Hierin wordt in grote lijnen uiteengezet hoe dyslectische leerlingen in de brugklas gesignaleerd worden, hoe met de dyslectische leerlingen omgegaan wordt en welke faciliteiten aan deze leerlingen verleend worden tijdens hun schoolloopbaan en het eindexamen.

1. LEERLINGEN DIE AL OP DE BASISCHOOL ZIJN GETEST OP DYSLEXIE

In toenemende mate wordt dyslexie bij een leerling al op de basisschool gesignaleerd. Steeds vaker komen leerlingen in de brugklas met een dyslexieverklaring.

In dat geval vindt de volgende procedure plaats:

1.1 Geldige dyslexieverklaring en geldig psychologisch onderzoeksverslag

Allereerst moet er een kopie van de dyslexieverklaring en van het onderzoeksverslag op school aanwezig zijn in het leerlingdossier. Een geldig psychologisch onderzoek moet voldoen aan de criteria, zoals die zijn gedefinieerd door de Stichting Dyslexie Nederland (2000):

- De test moet zijn afgenomen door een erkend psycholoog/orthopedagoog (Kinder- en Jeugdpsycholoog, Orthopedagoog Generalist).
- De test moet de volgende onderdelen bevatten:
 - een onderkende diagnose;
 - een verklarende diagnose;
 - een handelingsgerichte diagnose.

-Uit de test moet de conclusie komen dat er bij de desbetreffende leerling sprake is van dyslexie.

2. SIGNALERING: DOSSIERANALYSE

Wanneer er een vermoeden bestaat dat een leerling dyslectisch is, bespreekt de vakdocent dit met de mentor. De mentor en leerlingcoördinator brengen de leerling in in de kernteamvergadering. Wanneer hierin het vermoeden van dyslexie bevestigd wordt, brengen de mentor en leerlingcoördinator de leerling in bij het zorgteam, bestaande uit teamleider zorg, zorgcoördinator, schoolpsycholoog en orthopedagogen. De orthopedagoog of schoolpsycholoog doet dossieranalyse. Wanneer hier aanwijzingen naar voren komen dat er sprake kan zijn van dyslexie, wordt dit besproken met ouders en kunnen ouders ervoor kiezen om hun kind aan te melden voor dyslexieonderzoek bij een externe organisatie.

3. DYSLEXIEONDERZOEK

3.1 Informatievoorziening

Voordat het zorgteam een advies uitbrengt aan ouders om verder psychologisch onderzoek te laten verrichten bij hun kind, verzamelt de orthopedagoog of schoolpsycholoog extra informatie door:

- bestudering van het dossier aangeleverd door de basisschool.
- eventueel een telefoongesprek met een van de ouders en/of een basisschooldocent
- een vragenlijst dyslexie die door de ouders wordt ingevuld
- bestudering van de didactische gegevens (CITO, drempelonderzoek, IQ onderzoek)
- bestudering van de schoolresultaten.

Als het zorgteam sterke aanwijzingen heeft gevonden voor dyslexie, wordt dit besproken met ouders en kunnen zij overwegen om hun kind aan te melden voor vervolgonderzoek bij een externe organisatie.

3.2 Afhandeling onderzoek

Wanneer uit extern vervolgonderzoek blijkt dat er sprake is van dyslexie ontvangen ouders een verslag van het onderzoek en een dyslexieverklaring. Kopieën van beide worden in het leerlingdossier bewaard.

De intelligentietest die onderdeel uitmaakt van het dyslexieonderzoek, heeft een geldigheid van 2 jaar. De dyslexieverklaring is blijvend geldig en kan ook gebruikt worden bij een vervolgstudie.

De dyslectische leerlingen worden op de dyslexielijst geplaatst en ondertekenen een formulier met afspraken. Docenten worden op de hoogte gesteld dat er sprake is van dyslexie bij de betreffende leerling. Ook wordt dit aangegeven in het ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) die is opgenomen in het digitale leerlingvolgsysteem (LVS).

4. BEGELEIDING DYSLEXIE

4.1 Begeleiding van de leerling tijdens de les

Gedurende de gehele schooltijd is er doorlopende begeleiding om achterstanden weg te werken of vaardigheden te trainen. Te denken valt aan hulp bij Nederlands en de vreemde talen tijdens de les of tijdens bijlessen. In de onderbouw wordt daarnaast aandacht besteed aan studievaardigheden tijdens de mentorlessen. Docenten stimuleren de leesmotivatie van leerlingen door het *leesuur* dat onderdeel uitmaakt van de lessen Nederlands.

4.2 Begeleiding van de leerling door de dyslexiecoach

Iedere dyslectische leerling heeft een dyslexiecoach toegewezen gekregen. Er zijn per schooljaar minimaal 3 afspraken, individueel of in een groepje. Er is een doorlopende begeleiding van klas 1 t/m 4.

De coach voert intakegesprekken met dyslectische leerlingen die met een dyslexieverklaring binnenkomen. Hij/zij signaleert, inventariseert en speelt knelpunten door aan de dyslexiecoördinator. Samen met de leerling wordt gezocht naar oplossingen bij sociaal-emotionele of acceptatieproblemen

m.b.t. dyslexie. In klas 1 oefent de coach herhaaldelijk het gebruik van de voorleessoftware met de leerling.

Regelmatig wordt de toegekende faciliteit met de leerling besproken. Daarbij gaat de coach na of docenten de toegekende faciliteiten realiseren, of de leerling gebruik maakt van de toegekende faciliteiten, wat de effecten zijn van de ondersteuning, of bijsturing nodig is.

De coach bewaakt uitgezette communicatielijnen. De coach ondersteunt bij het opzetten en verstrekken van een overzicht van dyslectische leerlingen voor docenten en het bewaken van dossiers. Regelmatig koppelt de coach terug naar mentoren en teamleiders via het leerlingvolgsysteem i.v.m. bespreking in de rapportvergadering en vervolgens bespreking met ouders tijdens het rapportgesprek.

In de bovenbouw focust de leerling zich meer op het doel: het behalen van voldoende bij ieder examenvak met het oog op het behalen van een diploma. Het aanleren en trainen van leerstrategieën om teksten goed te begrijpen is hierbij een aandachtspunt. Docenten en coaches werken aan de leesmotivatie en zetten in op de zelfredzaamheid van de leerling, zodat de schakeling naar het vervolgonderwijs (MBO/Havo) zo goed mogelijk verloopt.

Voor het examen doen de dyslexiecoaches aanbevelingen voor eventuele hulpmiddelen en/of aanpassingen.

4.3 Begeleiding van de docenten door de dyslexiecoaches

De dyslexiecoaches lichten docenten voor over dyslexiebegeleiding in de klas en ondersteunen bij de uitvoering van begeleidingsvoorstellen. Zij dragen mede bij aan de verdere ontwikkeling van het beleid t.a.v. dyslexie, het evalueren en opstellen van een jaarlijks activiteitenplan. Zij blijven op de hoogte van de nieuwste ontwikkelingen, ook op ICT-gebied, via vakbladen, congressen of symposia.

5. CONTACT MET DE OUDERS

5.1 De ouderavond

In de maand september organiseren de dyslexie- en dyscalculiecoaches samen met de dyslexiecoördinator een ouderavond voor de ouders van (nieuwe) dyslectische leerlingen. Op deze avond kunnen ouders vragen stellen en krijgen ze uitleg over dyslexiebegeleiding op de Paulus Mavo.

Na een inleiding met informatie over de dyslexiebegeleiding, volgen ouders workshops, waarbij ze informatie over handige websites. Ze oefenen met een coach de voorleessoftware en eventueel overhoorprogramma's en krijgen informatie van Oudervereniging Balans. Er is een kraam aanwezig met informatiebrochures en boeken m.b.t. leerstoornissen.

5.2. Evaluatie

Bij ieder rapport krijgen de ouders informatie over de inhoud en het verloop van de dyslexiebegeleiding, vastgelegd in het LVS (leerlingvolgsysteem), via de mentor. Dit OPP (onderdeel van het LVS) wordt bewaard in het dossier van de leerling.

5.3. De reguliere ouderavonden

Bij de ouderavonden kunnen ouders zich niet opgeven voor een gesprek met de dyslexiecoach van hun kind. We nodigen ouders uit te mailen of te bellen naar de dyslexiecoach wanneer ouders iets willen bespreken. Er kan dan, indien wenselijk, een afspraak gemaakt worden met de coach.

6. BEGELEIDING IN DE KLAS IN DE ONDER- EN BOVENBOUW

Uitgangspunten van dit beleid zijn:

Docenten

- weten welke leerlingen in zijn klas dyslectisch zijn en kennen de toegekende faciliteiten
- weten dat in het leerlingvolgsysteem en op de digitale dyslexiekaart alle compenserende en dispenserende mogelijkheden voor de leerling staan vermeld
- weten hoe ze met deze leerlingen om moeten gaan
- houden rekening door meer tijd te bieden of de hoeveelheid stof aan te passen
- bieden toetsen ook digitaal aan, zodat het voorleesprogramma op de iPad de toets kan voorlezen
- bieden een groter lettertype Arial 12, een overzichtelijke lay-out
- staan hulpmiddelen toe
- bieden pre-instructie of extra voorbereidingstijd
- controleren of instructies begrepen zijn
- tonen begrip voor de problematiek
- bieden kladpapier bij het rekenen
- gaan flexibel om met spellingsfouten, wanneer spelling niet getoetst wordt.
- ondersteunen de leerling hoe de stof te leren, hoe teksten te verwerken, en stimuleren het vergroten van de zelfredzaamheid

Om de leesmotivatie te stimuleren:

- lezen docenten regelmatig voor op school
- wordt er wekelijks een lesuur besteed aan stillezen
- wordt de leerlingen de mogelijkheid geboden zelf een leesboek te kiezen
- worden er projecten gebouwd rondom het lezen
- wordt er gebruik gemaakt van technische hulpmiddelen (iedere leerling heeft een iPad met daarop voorleessoftware)
 - leerlingen hebben daardoor een verbeterde toegang tot informatiebronnen
 - dit is gunstig voor zelfredzaamheid en motivatie
 - het is noodzaak voor dyslecten, die nog onvoldoende lees-en spellingvaardigheid hebben

Ten aanzien van de omgang met dyslectische leerlingen zijn de volgende richtlijnen geformuleerd:

6.1 De dyslexielijst

De dyslexielijst bevat de namen van alle dyslectische leerlingen van de school. Zodra de lijst met namen van nieuwe dyslectische brugklasleerlingen bekend is, wordt de eerste dyslexielijst verspreid onder alle docenten. Een volgende aangepaste lijst verschijnt nadat de eerste kennismakingsgesprekken met de dyslexiecoach achter de rug zijn. Tijdens het schooljaar wordt de lijst ook bijgehouden en worden wijzigingen via de mentoren doorgegeven aan de docenten en opgenomen in het digitale LVS.

Alle leerlingen die op deze lijst staan hebben een dyslexiekaart. Op deze kaart staan de afspraken rond faciliteiten en de verplichtingen van de leerlingen vermeld. De dyslexiekaart wordt digitaal verstuurd door de coach.

6.2 Voorleesbeurten

De docent/dyslexiecoach overlegt met de dyslectische leerling of hij wel of niet mee wil doen aan voorleesbeurten. Eventueel kan de docent aan de betreffende leerling de mogelijkheid geven om de leesbeurt van tevoren (thuis) voor te bereiden.

6.3 Tijdig opgeven

De docent geeft so's en proefwerken tijdig op. Proefwerken minimaal een week van tevoren en aangekondigde so's meer dan een dag van tevoren. Een weekplanner is een hulp hierbij en een periodeplanner is nog beter. Dyslectische leerlingen moeten de te leren stof over meerdere dagen kunnen verdelen.

6.4 Lettertype

De docent levert de so's en proefwerken in lettertype Arial, minimale lettergrootte 12. Gekopieerde opdrachten moeten een vergelijkbare lettergrootte hebben. Hij geeft geen gedicteerde overhoringen.

6.5 Extra tijd

Leerlingen met een dyslexieverklaring hebben recht op extra tijd bij het maken van proefwerken en so's.

- Extra tijd geven is bijvoorbeeld mogelijk door leerlingen nog even in de pauze te laten doorwerken en evt. in de pauze voorafgaand aan de les of na schooltijd. In principe zorgen docenten voor toetsen, waarbij de dyslectische leerling het met zijn extra tijd binnen het lesuur af kan krijgen.

- Extra tijd kan ook al op een eenvoudige manier aan dyslectische leerlingen worden gegeven door aan hen het eerst de proefwerken te geven en hun proefwerken als laatste op te halen.

In de bovenbouw zal extra tijd geven over het algemeen moeilijker zijn, omdat de toetsen daar vaak langer duren. De docent doet zijn best om naar mogelijkheden te zoeken.

Bij luistertoetsen hebben sommige leerlingen, zowel in de onder- als in de bovenbouw, zeker extra tijd nodig. Dit moet in het onderzoeksrapport vermeld staan en bij de dyslexiecoaches bekend zijn. De docent regelt dit in overleg met de leerling en/of de dyslexiecoach.

Ook kunnen dyslectische leerlingen vaak het tempo van nakijken tijdens de les niet bijhouden en laten daardoor fouten zitten. Een oplossing hiervoor is het geven van (digitale) antwoordbladen.

6.6 Spellingsfouten

Bij de zaakvakken worden spellingsfouten niet meegerekend, tenzij het om vakinhoudelijke kennis gaat. Bij het vak Nederlands worden spellingsfouten niet meegerekend, wanneer de spelling niet getoetst wordt. De toetsen voor het vak Nederlands bestaan nooit alleen uit het onderdeel Spelling. De sectie vreemde talen heeft specifieke afspraken gemaakt over wanneer en op welke manier spelling toetst en beoordeeld wordt. Dit is te raadplegen in het vakwerkplan.

De Paulus Mavo volgt de examenregels m.b.t. spelling, ook bij dyslecten.

6.7 Hulpmiddelen

Wanneer er in overleg met de dyslexiecoaches en de adjunct-directeur een hulpmiddel is aangevraagd, verleent de docent zijn medewerking.

- Een hulpmiddel kan zijn een iPad/laptop/computer met voorleessoftware. De voorleessoftware kan thuis en op het netwerk van de Paulus Mavo gebruikt worden. Iedere leerling neemt dagelijks zijn iPad mee.
- Alle studie- en werkboeken staan digitaal in iBooks en kunnen worden voorgelezen.
- De docent Nederlands heeft een aantal luisterboeken die de leerlingen kunnen beluisteren in plaats van of samen met het lezen van leesboeken.
- Dyslectische leerlingen hebben toestemming op de opgaven van toetsen te schrijven/markeren.
- Indien de voorleessoftware op de iPad onvoldoende aansluit, kan er in uitzonderlijke gevallen gebruik gemaakt worden van de voorleesboeken op de LEX-app van Dedicon. Deze boeken kunnen bij school gedeclareerd worden via de dyslexiecoördinator A. de Rover.
- De dyslexiecoaches zorgen ervoor dat alle ouders/verzorgers van leerlingen met dyslexie aan het begin van het schooljaar een mail krijgen met informatie over de coaching, waarbij ouders worden uitgenodigd voor de ouderavond over leerstoornissen in september.

7. VRIJSTELLINGEN

Er worden geen vrijstellingen gegeven.

8. HET SCHOOL- EN EINDEXAMEN

8.1 Het Centraal Schriftelijk Eindexamen

Artikel 55 van het Eindexamenbesluit geeft de directeur de bevoegdheid toe te staan dat een kandidaat met een beperking, waaronder dyslexie, het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd. Het is voldoende als aan de inspecteur van onderwijs gemeld wordt aan welke leerlingen welke faciliteiten verleend worden. Bijlage: Art. 55

Hiervoor kan een aantal aanpassingen en hulpmiddelen ingezet worden (zie ook het examenreglement vmbo).

8.2 Aanpassingen en hulpmiddelen bij het Centraal Examen

- **verlenging van de duur van de examenonderdelen:** dit is maximaal een halfuur per onderdeel.

- **grootschrift:** de kandidaat kan hiermee op een beeldscherm de door hem gewenste vergrotingsfactor toepassen.

- **computer/laptop met spellingscontrole:** de spellingscontrole mag voor leerlingen met dyslexie zonder meer worden gebruikt bij centrale examens. Dit geldt voor alle vakken.

- **spraaksynthese:** hierbij worden tekstgedeelten in spraak omgezet. Kandidaten werken op de computer met voorleessoftware. Deze bestanden zijn alleen voor het eerste tijdvak beschikbaar. Voor het tweede tijdvak kan gebruik gemaakt worden van pdf-bestanden die met een programma kunnen worden voorgelezen.

8.3 Voorwaarden die hierbij gesteld worden

- Een geldige dyslexieverklaring

- De aanpassingen of hulpmiddelen dienen vermeld te staan bij de begeleidingsadviezen in een geldig psychologisch onderzoeksrapport dan wel vermeld staan in een geldige deskundigenverklaring. (Het halfuur extra tijd kan sowieso gegeven worden.)

- De te nemen maatregelen moeten ook getroffen zijn bij het schoolexamen en ook in eerdere vergelijkbare situaties tijdens de schoolloopbaan.

- De inspecteur dient zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld te worden.

8.4. Het schoolexamen

Zoals vermeld staat bij de voorwaarden voor het inzetten van aanpassingen en hulpmiddelen bij het centraal eindexamen, moeten de maatregelen ook al bij het schoolexamen getroffen zijn. Het zal ook duidelijk zijn dat het omgaan met bepaalde hulpmiddelen nogal wat vaardigheden vergt. Ook om die reden is het noodzakelijk dat een leerling al eerder tijdens de schoolloopbaan hiervan gebruik heeft kunnen maken (zie ook het examenreglement vmbo).

8.5. Aanpassingen en hulpmiddelen bij het schoolexamen

- **verlenging van de duur van de schoolexamenonderdelen met 25%:** voor toetsen van 45 minuten is de verlenging 10 minuten. Bij toetsen van 100 of 150 minuten is de extra tijd 30 minuten.

- **iPad/computer/laptop met spellingscontrole.** Dit geldt niet voor toetsen die alleen over spelling gaan.

- **spraaksynthese:** Er wordt de kandidaat de mogelijkheid geboden met het een toets te laten voorlezen. Iedere dyslectische leerling heeft toegang tot een device met een voorleesprogramma.

- **luistertoetsen:** voor dyslectische leerlingen zijn er speciale luistertoetsen. Indien nodig wordt meer tijd gegeven.

8.6. Rol van de dyslexiecoaches

Aan het begin van de schoolexamenperiode doen de dyslexiecoaches aanbevelingen aan de examencommissie voor eventuele aanpassingen en/of hulpmiddelen voor de examenkandidaten. Dit gaat na overleg met de mentor/teamleider/dyslexiecoördinator.

Dit doen ze na bestudering van het verslag van het dyslexieonderzoek en de deskundigenverklaring en op basis van inventarisatie bij de leerlingen.

8.7. Rol van de examencommissie

De examencommissie zorgt, indien nodig, voor een iPad/computer/laptop en regelt extra tijd. Aan het begin van het examenjaar stelt de examencommissie, op basis van de aanbeveling van de dyslexiecoaches, vast welke faciliteiten verleend worden en bespreekt dit met de leerling. Ouders ondertekenen de gemaakte afspraken. De dyslexiecoördinator wordt op de hoogte gehouden.

8.8. Rol van de docenten

Docenten zijn op de hoogte van de dyslexielijst en de aangeboden faciliteiten. Zij houden hier rekening mee. Zij zoeken naar hulpmiddelen en manieren om de lesstof zo gevarieerd mogelijk aan te bieden en te herhalen, zodat de lesstof beheerst wordt. Zij bieden de leerling de mogelijkheid tot het volgen

van bijlessen, waarbij er extra aandacht voor de leerling is. Te denken valt aan herhalen lesstof d.m.v. het maken van een mindmap, een samenvatting maken, het gebruik van overhoorprogramma's, het bekijken van filmpjes, extra uitleg, het gebruik van apps wel/niet behorende bij de methode. Zij houden de mentoren goed op de hoogte van hun bevindingen.

Naast verplichte proefwerkweken en examensimulatiedagen, is er ook de mogelijkheid om vrijwillig in te schrijven voor de meivakantie-examentrainingen.

Wanneer er een verzoek is voor bepaalde aanpassingen en/of hulpmiddelen, werken de docenten er, in overleg met de examencommissie en daar waar mogelijk, aan mee dat faciliteiten beschikbaar zijn (bijvoorbeeld een digitale versie van een toets).

8.9 Rol van de ICT

De ICT heeft een steeds belangrijker rol in de school, maar zeker bij het afnemen van toetsen, schoolexamens en centrale examens. Leerlingen en docenten werken nu allen op iPads/laptops/vaste computers. De ICT zorgt ervoor, dat alle devices in orde zijn. Zij ondersteunen bij het installeren van apps en software. Zij zijn innovatief bezig en informeren en instrueren leerlingen en docenten bij nieuwe ontwikkelingen op ICT-gebied. Wanneer er problemen worden ontdekt, kunnen zij direct gemaild worden en proberen zij het probleem zo snel mogelijk op te lossen.

Bij de toetsen en schoolexamens staat de ICT standby. Toetsen worden door docenten op Magister geplaatst en door de dyslectische leerlingen kunnen de toetsen door de voorleessoftware worden voorgelezen. De ICT regelt op diverse plekken in de school een printer om antwoorden op toetsen te kunnen uitprinten.

Bij de beeldschermexamens van het CSE en bij CSPE praktijkexamens van de Beroepsgerichte Leerweg bereidt de ICT voor. Zij zorgen, dat de programma's staan geïnstalleerd op de juiste computers en de inloggegevens kloppen. De ICT blijft vervolgens standby. In de weken voor het examen wordt al een keer een examensimulatie uitgevoerd om leerlingen te laten wennen aan de situatie en knelpunten op te sporen. In de lokalen is een printer beschikbaar.

Bij de examens TL staat de ICT standby. Dyslectische leerlingen werken dan met Daisy's. De ICT zorgt ervoor, dat docenten tijdens de voorafgaande weken leerlingen laten oefenen met Daisy's, zodat bekend is, dat alle leerlingen bekend zijn met dit voorleesprogramma. Ook checken zij bij alle devices of de Daisy's goed werken. In ieder lokaal, waar examens worden afgenomen, is een printer beschikbaar.

Bij de tweede tijdvak zijn er geen Daisy's beschikbaar voor herexamens TL. De ICT wordt gevraagd de iPads/laptops/vaste computers in orde te hebben, mogelijk voor gebruik van voorleessoftware.

9 VERANTWOORDELIJKHEDEN

9.1 Dyslexiecoördinator

De dyslexiecoördinator is verantwoordelijk voor het dyslexiebeleid.

De dyslexiecoördinator

- behartigt de belangen van de dyslectische leerling
- ziet er samen met de leerling op toe dat de leerling met dyslexie de compenserende en dispenserende maatregelen krijgt die hem toekomen
- is aanspreekpunt voor docenten, ouders en de leerlingen met betrekking tot dyslexie, wanneer de ouders of dyslexiecoaches hierom vragen
- organiseert, naar behoefte, lotgenotencontacten
- zorgt ervoor dat alle docenten aan het begin van het schooljaar een lijst krijgen met de namen van (vermoedelijk) dyslectische leerlingen en een korte schriftelijke samenvatting over wat er onder dyslexie wordt verstaan;
- zorgt ervoor dat de lijst voortdurend wordt bijgewerkt in geval er nieuwe dyslectische leerlingen bijkomen of van school gaan;
- organiseert in september een informatiebijeenkomst voor alle ouders van leerlingen met dyslexie of een vermoeden van dyslexie of een andere leerstoornis
- informeert, tijdens de informatieavonden van het eindexamen, de ouders van leerlingen met dyslexie over de compenserende/dispenserende maatregelen tijdens het examen, indien de dyslexiecoaches hier niet aan toekomen
- evalueert het dyslexiebeleid en stelt waar nodig bij;
- doet zelf weinig aan directe begeleiding met betrekking tot vakken of vakonderdelen.

9.2 Dyslexiecoach

De dyslexiecoach heeft als verantwoordelijkheid:

- Het verzorgen en uitdelen van de dyslexiekaart
- Het informeren van vakdocenten en mentoren over de faciliteiten
- Zorgdragen voor de organisatie rondom het dyslexiebeleid
- Coördinatie – niet uitvoering – van de eindexamenregels
- Informeren van ouders
- Vraagbaak voor docenten
- Het begeleiden/coachen van dyslectische leerlingen
- Het opstellen/onderhouden van contacten waar dyslectische leerlingen naar doorverwezen kunnen worden
- Het verzorgen van verslaglegging m.b.t. dyslexiebegeleiding.

9.3 Vakdocent/mentor

De vakdocent

- houdt rekening met afspraken die gemaakt zijn met de dyslectische leerling en met datgene waar hij tegenaan kan lopen
- geeft indien nodig extra ondersteuning in de les
- overlegt met de mentor wanneer hij vindt dat extra ondersteuning niet heeft geleid tot het gewenste resultaat.
- mag de leerling geen gebruik laten maken van spelling- en grammaticacontrole wanneer spelling het hoofdonderdeel van de toets is;
- gebruikt het programma Klaslokaal, waarmee een aantal functies op de computer kan worden uitgeschakeld (te denken valt aan bijv. de spellingscontrole)
- plaatst de leerling zo tijdens de toets dat hij zicht heeft op het scherm.

Dyslectische leerlingen vragen in de les om speciale aandacht. Hieronder staan diverse didactische en pedagogische tips, die niet alleen effectief zijn voor leerlingen met dyslexie, maar ook voor andere leerlingen van belang kunnen zijn.

- Praat duidelijk en schrijf duidelijk op het (digi)bord
- Geef, wanneer de leerling hierom vraagt, goede kopieën van aantekeningen en oefeningen, zodat hij zijn eigen werk kan corrigeren
- Accepteer eenvoudig taalgebruik; dyslectische leerlingen hebben soms moeite met het onder woorden brengen van wat ze precies bedoelen
- Controleer het gemaakte huiswerk, vooral bij de moderne vreemde talen
- Laat de dyslectische leerling samenwerken met een leerling die bijvoorbeeld taalvaardiger is
- Geef nooit zomaar een leesbeurt; bespreek dit altijd van tevoren, zodat de leerling zich kan voorbereiden
- Bied lesmateriaal en proefwerken duidelijk, overzichtelijk en in getypte vorm aan. Lettertype Arial, puntgrootte 12 pt en regelafstand 1,5
- Geef de leerling ruim de tijd om een boek te lezen (en voor de dyslectische leerlingen de mogelijkheid om een luisterverhaal te kiezen.)
- Dyslectische leerlingen kunnen moeite hebben met het overschrijven van aantekeningen van het bord of het maken van goede dictaten. Bied in dat geval kopieën aan of zet de aantekeningen op de Dropbox, iTunes of Magister.
- Docenten leveren toetsen digitaal aan via de Magister, zodat de toetsen via voorleessoftware kunnen worden voorgelezen.

De mentor

- is het eerste aanspreekpunt voor de leerling, de ouders en de vakdocent

- is op de hoogte van het gedrag en de resultaten van de leerling
- kan de leerling (in samenwerking met de leerlingcoördinator) indien nodig inbrengen in het kernteam of zorgteam

9.4 Leerling

Verantwoordelijkheden van de leerling m.b.t. ICT:

- De leerling heeft een huurcontract getekend voor een iPad. Hij is hiervoor verantwoordelijk. In het contract staat dat hij de iPad bij toetsen mag gebruiken, mits hij geen gebruik maakt van opgeslagen informatie. Wanneer hij hierop wordt betrappt, eindigt het gebruik van de iPad tijdens toetsen en examens.
- Spelling- en grammaticacontrole mag niet gebruikt worden wanneer spelling het hoofdonderdeel van de toets is.
- Na afloop van een toets, slaat de leerling de antwoorden op. Vervolgens mailt hij ze naar de betreffende docent.

De dyslectische leerling

- zal een extra inspanning moeten leveren om te leren en te lezen.
- zorgt ervoor dat eventuele aantekeningen gekopieerd worden van een klasgenoot.
- zorgt ervoor dat schriftelijk werk wordt gecontroleerd (eventueel door ouders) voordat het wordt ingeleverd.
- geeft zelf bij meerdere toetsen bij de vakdocent aan of dit teveel is. De vakdocent, mentor en de dyslexiecoördinator beoordelen of de inspanning voldoende is. Indien de leerling te weinig inspanning laat zien, kunnen faciliteiten worden ingetrokken.
- gebruikt het feit dat hij dyslectisch is niet als excuus om huiswerk niet te maken of te leren.
- overlegt met de dyslexiecoach als hij van mening is dat de begeleiding niet goed verloopt.
- houdt zich aan de afspraken en verantwoordelijkheden beschreven op de dyslexiekaart.

Dyslexiekaart

- Op de dyslexiekaart voor de leerling staan alle toegekende faciliteiten en verantwoordelijkheden van de leerling vermeld. De dyslexiecoach bespreekt alle rechten en verantwoordelijkheden van de dyslectische leerling. De leerling ondertekent de dyslexiekaart en er komt een kopie van dit contract in het dossier. De dyslexiekaart wordt gemaild naar ouders en leerling.

9.5 ICT

- draagt er zorg voor dat alle leerlingen vanaf het begin van het schooljaar een iPad tot hun beschikking hebben.
- zorgt ervoor dat het programma Klaslokaal, waarmee een aantal functies op de iPad kan worden uitgeschakeld (te denken valt aan bijv. de spellingscontrole) op alle iPads is geïnstalleerd en werkt.

- geeft leerlingen en docenten informatie m.b.t. de apps (voorleessoftware, Klaslokaal, aanbieden van toetsen via Magister)
- houdt docenten, dyslexiecoaches en de dyslexiecoördinator op de hoogte van ontwikkelingen/knelpunten, zodat zij de leerlingen kunnen informeren/begeleiden
- is op vastgelegde tijden beschikbaar voor leerlingen met vragen en problemen m.b.t. de iPad.

9.6 Ouders

Van ouders wordt verwacht:

- dat zij hun kind blijven aanmoedigen en ondersteunen;
- dat zij hun kind stimuleren regelmatig te lezen;
- dat zij luisteren naar de signalen van hun kind en die bespreken met de mentor of de dyslexiecoach;
- dat zij de voortgang van hun kind volgen door magister en de volgkaarten bij te houden.

Als ouders kunt u:

- uw kind helpen bij het plannen en het zich aan de planning houden;
- structuur aanbieden zoals: huiswerk maken op een vaste plek, kamer netjes houden, tas goed inpakken;
- samen met uw kind de taalvakken doornemen, oefenen, een spellingschrift maken;
- oefenen met overhoorprogramma's voor de talen
- lid worden van "Balans", vereniging voor ouders van leerlingen met leerproblemen.

9.7 Het uitvoeren van taken rond dyslexie

Wat	Wanneer	Door wie
Uitdelen iPads met juiste programma's/apps	Start van het schooljaar	ICT
Alle nieuwe dyslectische leerlingen in kaart brengen	Start van het schooljaar	dyslexiecoördinator /Zorgteam
Inventariseren van mogelijk dyslectische leerlingen	Vanaf start schooljaar	Docenten/ dyslexiecoördinator
Leerlingen leren omgaan met de iPad, met voorleesondersteuning	Vanaf start schooljaar	Docenten, ICT, dyslexiecoaches
Bespreken dyslexiekaart met de leerling.	Voor de herfstvakantie van elk schooljaar.	Dyslexiecoach
Organiseren ouderavond leerstoornissen	September	Dyslexiecoördinator en dyslexie/dyscalculie coaches
Van elke dyslectische leerling gegevens vanuit de verklaring in LVS zetten	Voor 1 oktober van elk schooljaar. (bij nieuwe dyslectische leerlingen, zodra de verklaring binnen is.)	Zorgteam
Dossieranalyse van mogelijk dyslectische leerlingen.	Op aanvraag	Zorgteam
Examenregels toepassen	Voor 1 november van elk schooljaar	Directie/ examensecretariaat
Organisatie examen voor dyslectische leerlingen	Zowel tijdens schoolexamens als tijdens het centraal examen	Leden examencommissie in samenwerking met teamleiders/leerling coördinator/dyslexiecoördinator
Van elke dyslectische leerling de gespreksverslagen in het LVS noteren	September/oktober, februari en juni	Dyslexiecoaches
Bezoek landelijk dyslexiecongres en/of bijscholing	Hele schooljaar	Dyslexiecoördinator en/of dyslexiecoaches, orthopedagoog/schoolpsycholoog
Elke docent zet zelfstandig tekst-naar-spraaksoftware tijdens toetsen in voor dyslectische leerlingen.	Hele schooljaar	Alle docenten
Bijstellen dyslexiebeleidsplan	Juni van elk schooljaar	Dyslexiecoördinator in overleg met coaches, Zorgteam, staf, ICT

10 BIJLAGEN

10.1 Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs

Het protocol Dyslexie Voorgezet Onderwijs is te raadplegen via:

http://masterplandyslexie.nl/public/files/documenten/Protocol_dyslexie_voortgezet_onderwijs.pdf

10.2 Artikel 55. Afwijking wijze van examineren

1. De directeur kan toestaan dat een gehandicapte kandidaat het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd, met dien verstande dat aan de overige bepalingen in dit besluit wordt voldaan. Hij doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de inspectie.

2. Tenzij sprake is van een objectief waarneembare lichamelijke handicap, geldt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde aangepaste wijze van examineren dat:

a. er een deskundigenverklaring is die door een ter zake deskundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld,

b. de aanpassing voor zover betrekking hebbend op het centraal examen of de rekentoets in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten, en

c. een andere aanpassing slechts kan worden toegestaan voor zover daartoe in de onder a genoemde deskundigenverklaring ten aanzien van betrokkene een voorstel wordt gedaan dan wel indien de aanpassing aantoonbaar aansluit bij de begeleidingsadviezen, vermeld in die deskundigenverklaring.

3. Het bevoegd gezag kan in verband met onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal afwijken van de voorschriften gegeven bij of krachtens dit besluit, ten aanzien van een kandidaat die met inbegrip van het schooljaar waarin hij eindexamen aflegt, ten hoogste zes jaren onderwijs in Nederland heeft gevolgd en voor wie het Nederlands niet de moedertaal is. De in de eerste volzin bedoelde afwijking kan betrekking hebben op:

a. het vak Nederlandse taal en literatuur;

b. het vak Nederlandse taal;

c. enig ander vak waarbij het gebruik van de Nederlandse taal van overwegende betekenis is.

4. De in het derde lid bedoelde afwijking bestaat voor zover betrekking hebbend op het centraal examen slechts uit een verlenging van de duur van de desbetreffende toets van het centraal examen met ten hoogste 30 minuten en het verlenen van toestemming tot het gebruik van een verklarend woordenboek der Nederlandse taal.

5. Van elke afwijking op grond van het derde lid wordt mededeling gedaan aan de inspectie.

10.3 Protocol bij aanvraag examenaanpassingen bij dyslexie

Het protocol bij aanvraag examenaanpassingen dyslexie is op te vragen bij de examencommissie.

10.4 Dyslexiekaart

Dyslexiekaart van.....

Naam coach:.....

Faciliteiten op basis van dyslexieverklaring:

Leerlingen krijgen een dyslexiecoach toegewezen.

De coach houdt de mentor en teamleider op de hoogte, maakt een kort verslag voor het leerlingvolgsysteem/rapportvergadering.

1. Extra tijd (25%) voor het maken van toetsen (wanneer nodig na schooltijd)
2. Bij de talen worden spellingsfouten in het werk niet aangestreept als spelling niet wordt getoetst. In de onderbouw is per taal een aangepaste spellingsbeoordeling. In de bovenbouw worden de examennormen gevolgd.
3. Bij niet-talen worden dyslexie- en spellingsfouten niet aangestreept en gerekend bij toetsen
4. Gebruik van de voorleessoftware op je iPad tijdens het maken van toetsen/leren
5. Gebruik van gedigitaliseerde boeken bij alle vakken, maar wel altijd handboek meenemen!
6. Gebruik van een markeerstift op de opgave van een toets
7. Niet onvoorbereid laten voorlezen
8. Begeleiding tijdens bijles op uitnodiging of eigen initiatief

Deze faciliteiten kunnen worden bijgesteld.

Verantwoordelijkheid van de leerling:

- Inzet bij de lessen
- Zorg voor goede aantekeningen: kopieer ze anders
- Vraag indien nodig om hulp en denk mee
- Plan je huiswerk: maak gebruik van een planner!
- Gebruik de software die bij de methode hoort
- Gebruik het voorleesprogramma
- Neem altijd je oortjes mee en een opgeladen iPad
- Leg tijdens een toets je dyslexiekaart op de hoek van je tafel
- Noteer in de linkerbovenhoek van je toetsblad een -D-

Tips:

- Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat of laat het voorlezen
- Laat je overhoren of gebruik een overhoorprogramma zoals Quizlet
- Lees eerst rustig de opdracht, voordat je deze gaat maken
- Controleer je werk/toets: niets vergeten?
- Leer niet 2 talen achter elkaar en elke dag minimaal 15 min.
- Leer hardop.

10.5 Belangenverenigingen

Balans is de landelijke vereniging voor ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen bij leren en/of gedrag, waaronder ADHD, dyslexie, het Syndroom van Asperger en PDD-NOS.

De Paulus Mavo werkt samen met belangenvereniging Balans www.balansdigitaal.nl. Jaarlijks is er een vertegenwoordiger van deze vereniging op de ouderavond dyslexie-dyscalculie-rekenproblematiek in de maand september aanwezig om informatie te geven.

Ook Impuls & Woortblind is een bekende belangenvereniging voor mensen met ADHD, ADD, dyslexie en dyscalculie en hun verwanten. Zij geven informatie en voorlichting, organiseren onderling contact en vertegenwoordigen de belangen van leden waar dat nodig is. www.impulsenwoortblind.nl

Verder worden wij maandelijks geïnformeerd door Lexima www.lexima.nl en Dedicon www.dedicon.nl

10.6 Overzicht dyslexiedeskundigen Paulus Mavo

- Mevr. A. de Rover (dyslexiecoördinator)
- Mevr. J. van Tiel (teamleider zorg)
- Mevr. M. Bouma (zorgcoördinator/orthopedagoog)
- Mevr. C. Veenhof-Asselbergs (schoolpsycholoog)
- Mevr. E. Snel (orthopedagoog)
- Mevr. H. Peters-Roseboom (orthopedagoog)
- Mevr. T. van Schagen (dyslexiecoach)
- Mevr. P. van Hooijdonk (dyslexiecoach)